

Opgave 1 Vertrouwen in de rechtspraak

Bij deze opgave horen de teksten 1 tot en met 4 en figuur 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Op 14 oktober 2007 meldde het documentaire programma Zembla (VARA) dat rechters ook bij ernstige misdrijven taakstraffen opleggen. Dat was niet tegen de wet, want tot 8 november 2011 mochten rechters nog voor alle gevallen een taakstraf opleggen. Wel heeft de minister van Justitie bij de behandeling van de Wet Taakstraffen in 2000 gezegd dat hij de taakstraf een minder voor de hand liggende straf vond voor zeden- en geweldsdelicten.

De uitzending van Zembla leidde tot Kamervragen aan de minister van Justitie. Het kabinet kwam met een wetsvoorstel dat de rechter in bepaalde gevallen verbiedt om een taakstraf op te leggen. In het artikel *Weg met de slapjanussen, Zembla helpt een handje* (tekst 1) wond NRC Handelsblad-journalist Folkert Jensma zich op over de reactie van politici, temeer daar onderzoekers van de Raad voor de rechtspraak aantoonde dat de cijfers waar Zembla zich op baseert niet kloppen.

Lees tekst 1.

In de tekst staat dat de Raad van State zich afvroeg voor “welk probleem dit wetsvoorstel een oplossing zou zijn”. (regels 26-28)

- 2p 1 Welke twee taken heeft de Raad van State en op grond van welke taak oefent de Raad van State invloed uit op het wetgevend proces in Nederland?

Jensma schrijft in tekst 1 dat de Kamer een wetsvoorstel behandelde “dat rechtstreeks is veroorzaakt” door Zembla (regel 5 van tekst 1). Tijdens de behandeling (maart 2011) in de Tweede Kamer van een wetsvoorstel over taakstraffen wordt er door Kamerleden ook regelmatig verwezen naar deze uitzending van Zembla. Zembla is een wekelijks documentaire-programma gebaseerd op onderzoeksjournalistiek. Daarmee vervult Zembla één van de functies van de media in het proces van politieke besluitvorming: de onderzoeksfunctie. Daarnaast heeft Zembla met de uitzending over taakstraffen ook de agendafunctie vervuld.

- 3p 2 Aan welke **andere** functies van de media in het politieke besluitvormingsproces heeft Zembla met deze documentaire voldaan? Noem er drie en leg uit hoe Zembla elk van deze functie heeft vervuld.

Doordat Zembla aandacht aan de kwestie heeft besteed, is deze op de politieke agenda gekomen.

Deze agendafunctie van de media in het politieke besluitvormingsproces kan met een begrip van het politieke systeemmodel worden aangeduid.

- 2p 3 Leg uit met welk begrip van het politieke systeemmodel de rol van Zembla kan worden aangeduid.

- Lees tekst 2.*
- 2p 4 Leg uit dat de invloed van Zembla en andere media over deze kwestie een voorbeeld is van mediatisering.

- Zie de laatste zin van tekst 2.*
- Als het publieke vertrouwen in de rechtspraak wordt aangetast, bestaat het risico dat een bepaald doel van straffen onvoldoende wordt gerealiseerd.
- 2p 5 Welk doel van straffen is dat? Leg je antwoord uit.

- De Raad voor de rechtspraak heeft het handelen van het Openbaar Ministerie en rechters geanalyseerd, maar ook zijn blik gericht op de toekomst. Een van de uitgangspunten van de toekomstvisie van de Raad luidt:
“Versterken van de blijvende waarden onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en professionaliteit” (Visie op de rechtspraak, pagina 19).
De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht is een beginsel van de rechtsstaat.
- 2p 6 Leg uit waarom onafhankelijkheid van de rechterlijke macht onontbeerlijk is in een rechtsstaat.
- 3p 7 Welke bepalingen in het Nederlandse recht dragen bij aan de onafhankelijkheid van de rechtspraak? Noem er drie en leg uit hoe elke bepaling bijdraagt aan die onafhankelijkheid.

- Maak gebruik van tekst 3.*
- In maart 2011 komt de VVD met een aangescherpt wetsvoorstel: bij bepaalde delicten mag de rechter geen taakstraf meer opleggen. Tekst 3 bevat fragmenten van het Kamerdebat over dit wetsvoorstel. VVD-Kamerlid Van der Steur verdedigt het wetsvoorstel.
- Er zijn verschillende theorieën die een verklaring geven voor crimineel gedrag.
- 2p 8 Leg uit welke theorie van crimineel gedrag overeenkomt met de gedachte achter dit wetsvoorstel.
- 1p 9 Noem het mensbeeld van het liberalisme dat past bij dit wetsvoorstel.

- Bij het wetsvoorstel van de VVD gaat het om ernstige zeden- en geweldsmisdrijven en recidive van misdrijven. Volgens het wetsvoorstel kan de rechter in die gevallen voortaan alleen nog boetes of gevangenisstraf opleggen. Alleen een taakstraf, of een taakstraf in combinatie met een boete of een gevangenisstraf is in deze gevallen niet mogelijk.
- Het wetsvoorstel zorgt voor kritiek van de oppositie, maar ook van rechters, advocaten en wetenschappers. De critici noemen daarbij een principiële bezwaar.
- 3p 10 Leg uit met behulp van de begrippen daadstrafrecht en daderstrafrecht welk principiële bezwaar hier wordt bedoeld.

Naast kritiek is er ook steun voor het wetsvoorstel van het kabinet. Bijvoorbeeld van Joost Eerdmans, voorzitter van het Burgercomité tegen Onrecht dat opkomt voor de slachtoffers en nabestaanden van ernstig geweld. Hij pleit al jaren voor de invoering van minimumstraffen. Als voormalig LPF-Kamerlid kwam hij hiertoe in 2003 en in 2006 met wetsvoorstellen, maar die initiatieven konden toen op weinig steun rekenen.

Tekst 4 bevat antwoorden van Eerdmans op vragen van een Volkskrant-journalist over zijn voorstel voor de invoering van minimumstraffen.

Gebruik tekst 4.

Verschillende rechtvaardigingstheorieën over straffen spelen een rol in de discussie over het strafrecht, zoals de absolute en de relatieve theorie.

- 3p **11** Welk van de genoemde theorieën past het best bij de opvattingen van Eerdmans over minimumstraffen? Geef twee citaten uit de tekst en leg uit dat elk citaat bij die theorie past.

Erik van den Emster is voorzitter van de Raad voor de rechtspraak. Hij reageert in een lezing (2010) voor het najaarscongres van de jongerenpartij van de VVD op de plannen voor minimumstraffen en de verhoging van bestaande strafmaxima van het kabinet-Rutte. Van den Emster wijst erop dat de totale criminaliteit in Nederland al tien jaar daalt. Hij baseert zijn uitspraak op politiestatistieken en slachtofferenquêtes.

Er is nog een derde methode van onderzoek dat gegevens levert over criminaliteit. Deze gegevensbron geeft aanvullende informatie over de omvang van criminaliteit zoals weergegeven door politiestatistieken en slachtofferenquêtes.

- 3p **12** Noem deze derde methode van onderzoek naar de omvang van criminaliteit. Leg uit – aan de hand van bepaalde delicten of categorieën van delicten – waarom dit type onderzoek een aanvulling is op de gegevens van politiestatistieken of slachtofferenquêtes.

Figuur 1 laat vanaf 1975 een toename zien van het aantal gedetineerden. Afgezien van veranderingen in het opsporings- en vervolgingsbeleid is de toename ook een gevolg van een toename van de criminaliteit of bepaalde vormen van criminaliteit. Verschillende maatschappelijke ontwikkelingen zouden de forse toename van het aantal gedetineerden in de periode 1975-2002 kunnen verklaren.

- 9p **13** Noem drie maatschappelijke ontwikkelingen en koppel elke ontwikkeling aan een theorie die een verklaring geeft voor die toename van criminaliteit. Leg je antwoord uit.

Opgave 1 Vertrouwen in de rechtspraak

tekst 1

Weg met de slapjanussen, Zembla helpt een handje

Wie heeft meer invloed op het wet-
gevend proces in Nederland, de Raad
van State of de VARA? Vorige week
behandelde de Kamer een wetsvoorstel
5 dat rechtstreeks is veroorzaakt door tv-
rubriek Zembla van die omroep.
In 2007 beweerde dit programma dat
rechters, behalve na verkrachting en
aanranding, ook na doodslag volston-
10 den met taakstraffen. Dat was zelfs
gebeurd in één moordzaak. Ook het
Openbaar Ministerie (OM) eiste volgens
Zembla bij ernstige misdrijven taak-
straffen.

15 De voorspelbare ophef volgde. De
Kamer was hevig verontrust. De VVD
eiste maatregelen. (...)
Dit was kennelijk de gelegenheid om
politiek af te rekenen met softe straffen
20 en dito rechters. Er kwam een voorstel
om de wet te wijzigen, bedoeld om ook
de rechter de taakstraf uit handen te
nemen, waarna het kabinet dus een
reeks vernietigende adviezen ontving
25 uit de professionele wereld. (...)
De Raad van State vraagt zich af voor
“welk probleem dit wetsvoorstel een
oplossing zou zijn”.

*bron: journalist Folkert Jensma in NRC Handelsblad, 19 maart 2011
<http://weblogs.nrc.nl/rechtenbestuur/2011/03/19/weg-met-slapjanussen/>*

tekst 2

De Raad voor de rechtspraak is de
organisatie in Nederland die het
gemeenschappelijke belang van
rechters naar buiten toe behartigt.
5 Naar aanleiding van de uitzending van
Zembla (14 oktober 2007) heeft de
Raad voor de rechtspraak samen met
het Openbaar Ministerie laten onder-
zoeken of de voorstelling van zaken
10 door Zembla klopt. De resultaten van
dit onderzoek zijn gepubliceerd in het
rapport *Moord, doodslag, taakstraf?
Een Zembla-uitzending nader bekeken
(2008)*. In tegenstelling tot wat Zembla
15 beweerde, blijkt uit dit onderzoek dat
voor geen enkele moord of doodslag in

2006 een taakstraf is opgelegd.
In hun voorwoord schrijven de onder-
zoekers: “De kritische aandacht van de
20 media en het publiek voor het functio-
neren van de instanties die belast zijn
met de strafrechtspleging, is zonder
meer toe te juichen. Het is een van de
belangrijke waarborgen voor kwaliteit.
25 Dat wordt anders wanneer het ge-
presenteerde beeld afwijkt van de
werkelijkheid. Dan dreigt op onjuiste
gronden het publieke vertrouwen, dat
zo noodzakelijk is voor het goed func-
30 tioneren van het Openbaar Ministerie
en de rechtspraak, te worden aan-
getast.”

*Gebaseerd op: Raad voor de rechtspraak; Moord, doodslag, taakstraf?
Een Zembla-uitzending nader bekeken (2008)*

tekst 3

Behandeling Tweede Kamer van Wetsvoorstel taakstraffen

- Aan de orde is de behandeling van: het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het beperken van de mogelijkheden om een
- 5 taakstraf op te leggen voor ernstige zeden- en geweldsmisdrijven en bij recidive van misdrijven (32169).
- De heer Van der Steur (VVD): Voorzitter. Het voorliggende wets-
- 10 voorstel is voor de VVD-fractie een belangrijk wetsvoorstel. Het is met name belangrijk omdat taakstraffen en de manier waarop die worden toege-
- 15 wezen en uitgevoerd een heet hangijzer zijn in de samenleving. Waarom is het een heet hangijzer? Dat is het omdat een groot aantal mensen de relatie tussen de aard van het delict, de aard van de crimineel die het delict heeft
- 20 begaan en de straf die uiteindelijk wordt opgelegd, niet goed begrijpt. Het is dan ook terecht dat de regering, eigenlijk het vorige kabinet, komt met een voorstel om daarin wijzigingen aan te brengen.
- Het voorliggende voorstel voorziet erin dat er geen taakstraffen meer worden opgelegd en niet meer mogelijk zijn bij ernstige zeden- en geweldsdelicten.
- 30 Ook kunnen ze niet meer worden opgelegd als iemand eerder een taakstraf opgelegd heeft gekregen en vervolgens binnen een bepaalde periode weer in de fout gaat. Wat de VVD-fractie betreft zijn dat belangrijke uitgangspunten die in dit wetsvoorstel worden geregeld. Het is ook belangrijk dat in de nieuwe wetgeving allerlei afwijkingen niet meer mogelijk zijn of worden beperkt.
- (...).

bron: Handelingen Tweede Kamer, 16 maart 2011

tekst 4

Fragmenten uit een interview met Joost Eerdmans, voorzitter van het
Burgercomité tegen Onrecht

Eerdmans wil minimumstraf voor moord en doodslag

- Wat is het belangrijkste probleem dat u hiermee gaat oplossen?**
- De bescherming van het hoogste rechtsgoed verbeteren, namelijk het
- 5 leven. Wij vinden dat er onvoldoende gestraft wordt voor de ernstigste delicten, en uit onderzoek blijkt dat het overgrote merendeel van de bevolking dat met ons eens is. Ik vind dat de straf
- 10 voor een mens die opzettelijk een ander van het leven berooft, niet kan volstaan beneden een bepaald minimum. Er moet een garantie zijn. Omstandigheden als een moeilijke jeugd, nooit
- 15 eerder een delict gepleegd, spijt betuigd, die vallen weg. Wij zien dat moordenaars met zes, zeven jaren weg komen, soms zelfs met twee of drie jaar.
- Gaat met dit voorstel het aantal moorden omlaag?**
- Nee, de belangrijkste motivering is de genoegdoening van de maatschappij en repressie. Vergelding is de onderge-
- 20 waardeerde functie van straffen. We straffen omdat we de dader willen verwijderen, dus vanwege preventie, maar

ook om vergelding en genoegdoening.

Preventie is dus minder belangrijk?

- 30 Minimumstraffen sluiten preventie niet uit. Misschien heeft Volkert van der G. wel zijn kansen afgewogen, en toen besloten (politicus) Pim Fortuyn te vermoorden. De berekenende moordenaar zal in zijn beweegredenen meenemen wat het gevolg is van zijn daad. En een zwaardere straf heeft daar invloed op.

Bij doodslag handelen mensen vaak in een opwelling, en helemaal niet koel berekenend.

40

Maar dat maakt de misdaad niet minder zwaar. Ook al heb je het in een roes gedaan, het blijft het beroven van iemand anders' leven. Dan kun je zeggen 'ik heb het niet van tevoren gepland', maar je hebt het wel gedaan. Maar ik geef toe, daar zit het element van vergelding meer in dan preventie. (...)

45

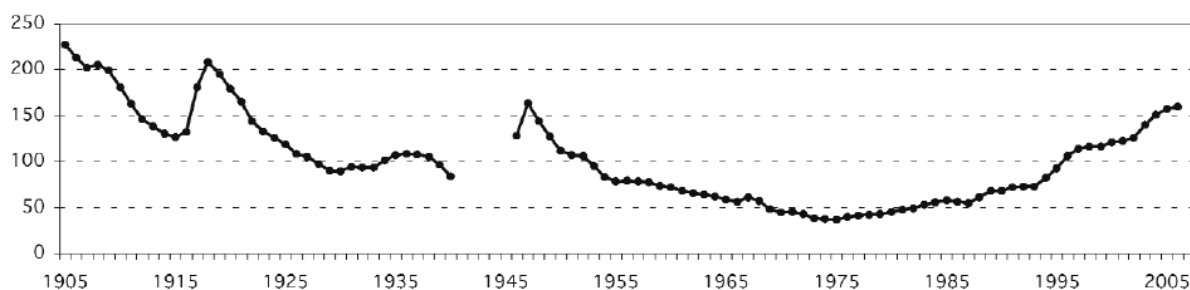
bron: <http://www.joosteerdmans.nl/Weblog/minimum.html>

Originele artikel verscheen op 7 augustus 2006 in de Volkskrant

('Genoegdoening is de belangrijkste motivering'). Eerdmans heeft het artikel met aangepaste intro op zijn eigen site geplaatst.

figuur 1

Aantal gedetineerden in Nederland per 100.000 inwoners, 1905-2006

bron: Factsheets p.6, behorend bij Lezing van Erik van den Emster (voorzitter Raad voor de rechtspraak) bij de JOVD op 20 november 2010

Opgave 2 Ontwikkelingen in het Nederlandse medialandschap

Bij deze opgave horen de teksten 5 tot en met 7 uit het bronnenboekje.

In september 2004 publiceerde het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) een onderzoek naar de ontwikkelingen in het mediagebruik van de Nederlanders in de laatste 25 jaar. De titel van dit onderzoek luidde: 'Achter de schermen. Een kwart eeuw lezen, luisteren, kijken en internetten.'

Lees tekst 5.

Een citaat uit dit rapport: "Ontwikkelingen in het mediaveld kunnen niet los worden gezien van de ontwikkelingen in de samenleving." (zie regels 1-3)

Een maatschappelijke ontwikkeling die in het verleden – vanaf midden jaren zestig van de vorige eeuw – veel invloed heeft gehad op het medialandschap, is de ontzuiling.

- 3p **14** Wat waren de gevolgen van de ontzuiling voor respectievelijk de dagbladen en voor de publieke omroep?
Noem een gevolg voor de dagbladen en twee **andere** gevolgen voor de publieke omroep.

In het rapport worden vijf recente maatschappelijke ontwikkelingen geschetst. Eén van die ontwikkelingen is individualisering. Zie de regels 6-17.

- 2p **15** Leg uit hoe de individualisering van de samenleving door internet kan worden versterkt.

Ontwikkelingen binnen de media hebben geleid tot de informatiemaatschappij. De informatiemaatschappij manifesteert zich op de volgende terreinen: sociaaleconomisch, sociaal-cultureel en politiek.

- 2p **16** Op welk terrein zijn in tekst 5 ontwikkelingen in de informatiemaatschappij te herkennen? Noem twee van die ontwikkelingen uit tekst 5.

In het rapport worden vier functies van de media onderscheiden. Eén van de functies van de media is socialiseren.

- 2p **17** Wat houdt de socialiserende functie van bijvoorbeeld de televisie in? Geef een voorbeeld van de socialiserende werking van een amusementsprogramma op de televisie. Licht de socialiserende werking toe.

Maak gebruik van tekst 6.

Het mediabeleid van de overheid heeft drie uitgangspunten, die nauw met elkaar verweven zijn.

- 4p **18** Beargumenteer op grond van **twee** van deze uitgangspunten waarom de aspirant-omroep 'Wakker Nederland' tot het publieke omroepbestel kan worden toegelaten.
Betrek in je antwoord de inhoud van tekst 6.

Lees tekst 7.

Kranten en tijdschriften ondervinden concurrentie van de publieke omroep.

- 2p **19** Geef daarvan twee voorbeelden. Licht elk voorbeeld toe.

Naast de concurrentie met de omroepen zijn er nog andere oorzaken voor de moeilijke positie van de dagbladen in het Nederlandse medialandschap.

Door de zwakkere economische basis dreigen dagbladen in een neerwaartse oplagespiraal terecht te komen.

3p **20** Leg de neerwaartse oplagespiraal uit.

Opgave 2 Ontwikkelingen in het Nederlandse medialandschap

tekst 5

De maatschappelijke context

5	Ontwikkelingen in het mediaveld kunnen niet los worden gezien van de ontwikkelingen in de samenleving. (...) Schnabel ¹⁾ (2000) vat de recente maatschappelijke veranderingen als volgt samen: individualisering, informalisering, informatisering, internationalisering en intensivering. Individualisering verwijst naar de	25	in het vervagen van grenzen tussen werk en privé. (...) Informatisering verwijst naar de nadrukkelijke opkomst van de nieuwe media zelf. Dit beïnvloedt de aard van het werk, de invulling van de vrije tijd en meer in het bijzonder de keuzes die men maakt uit het ter beschikking staande aanbod van informatie en amusement.
10	grotere individuele keuzevrijheid in de inrichting van de levensloop, die onder meer resulteert in kleinere huishoudens en in grotere individuele leefruimte	30	Internationalisering is door toerisme, migratiestromen en internet versterkt. (...) Internet kan mensen met dezelfde
15	daarbinnen. De verkleining van en de privatisering binnen huishoudens impliceert een grotere en meer individueel bepaalde mediabehoefte (...). Informalisering, het vervagen van	35	culturele achtergronden of interesses binden. Intensivering betreft het verlangen naar een grotere intensiteit in de beleving en ervaring. Media spelen hierop in door het aanbieden van
20	rangen en standen ten gunste van netwerkvorming, uit zich in een grotere perceptie van onderlinge gelijkheid en	40	informatie, amusement en diensten die de emoties sterk aanspreken. (...)

bron: onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau met de titel: Achter de schermen. Een kwart eeuw lezen, luisteren, kijken en internetten. naar: Frank Huysmans, Jos de Haan, Andries van den Broek, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, september 2004

noot 1 Paul Schnabel is sinds 1998 directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

tekst 6

Wakker Nederland van De Telegraaf zet Hilversum verder onder druk

5	De druk op het omroepbestel groeit, nu steeds meer partijen een publieke omroep willen beginnen. Dinsdag meldde <i>De Telegraaf</i> zich met 'Wakker Nederland'. Die nieuwe omroep is bedoeld voor 'hardwerkende mensen, veelal met gezinnen en niet altijd hoge inkomens', verklaarde hoofdredacteur en initiatiefnemer Sjuul Paradijs op de	10	voorpagina van de eigen krant. 'In dit land hebben we voor elk geloof, gedachtegoed of levenswijze een omroep, maar voor de informatiebehoefte van de Telegraaf-lezer is geen plek.'
		15	Volgens een woordvoerder van de Publieke Omroep (PO) is 'Wakker Nederland' (WNL) al de tiende aspirant-omroep, naast de 22 bestaan-

- de omroepen. (...)
- 20 Mediaminister Ronald Plasterk (PvdA) staat echter niet onwelwillend tegenover WNL. “Ik keek er wel even van op, maar het kan heel goed. Als ik het kort samenvat, kan Wakker Nederland
- 25 een niet-links geluid toevoegen aan het publieke bestel”, zei Plasterk voor de KRO-radio. “Dit toont de veerkracht van ons bestel, waarin nieuwe partijen een kans krijgen.” De minister wees er
- 30 wel op dat WNL niet alleen voor 1 april 50 duizend leden moet hebben, maar
- dat er ook nog andere criteria zijn om toegelaten te worden zoals (...). De ongeveer 700 duizend Telegraaf-abonnees kunnen gratis lid worden van
- 35 ‘Wakker Nederland’. De 5,72 euro voor het lidmaatschap wordt na 1 mei verrekend met het abonnementsgeld. Dat mag van de toezichthouder, het
- 40 Commissariaat voor de Media. *De Telegraaf* richt een aparte vereniging op voor WNL, die los komt te staan van de krant. (...)

bron: naar Wilco Dekker en Thijs van Soest in de Volkskrant, 18 februari 2009

tekst 7

Open brief tot minister Plasterk van Onderwijs

- Op 15 december 2008 richtten veertig hoofdredacteuren en uitgevers van dagbladen en tijdschriften zich in een open brief tot minister Plasterk van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW). In deze brief beklagden de veertig zich over de financiële steun van de overheid aan de Publieke Omroep.
- 5 In 2008 begroot op 500 miljoen euro. Terwijl de pers het in principe op eigen kracht moet zien te redden. Wat voor deze media volgens de schrijvers steeds moeilijker wordt, o.a. door de concurrentie die kranten en tijdschriften in toenemende mate ondervinden van de ‘gesponsorde’ omroepen. De veertig spreken dan ook van concurrentievervalsing in het medialandschap.
- 10 Een door de overheid gefinancierd Innovatiefonds voor de pers zou eventueel een passende steunmaatregel kunnen zijn, aldus de hoofdredacteuren en uitgevers. De ondertekenaars haastten zich er aan toe te voegen dat “de journalistieke onafhankelijkheid met eventuele overheidssteun niet mag worden aangetast. Maar voor het kunnen spelen van hun vitale rol voor een gezonde
- 15 democratie dienen de persmedia financieel gezond te zijn.”

bron: naar een open brief tot minister Plasterk van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) van veertig hoofdredacteuren en uitgevers van dagbladen en tijdschriften in diverse dagbladen van 15 december 2008

Opgave 3 Sociaal wetenschappelijk onderzoek

Bij deze opgave hoort tekst 8 uit het bronnenboekje.

Tekst 8 beschrijft de resultaten van onderzoek naar de gevolgen op wat langere termijn van het weinig, matig of veel kijken naar geweld op de televisie door jongeren.

Er bestaan verschillende theorieën over de invloed van de massamedia, zoals:

- de agenda-settingtheorie;
- de theorie van de zwijgspiraal;
- de cultivatietheorie.

2p **21** Welk van bovenstaande theorieën kan de resultaten van het onderzoek in tekst 8 verklaren? Licht je keuze toe.

2p **22** Wat is de afhankelijke en wat is de onafhankelijke variabele in dit onderzoek?

Wijken verschillen van elkaar met betrekking tot de omvang van de criminaliteit. Wijken verschillen ook van elkaar naar de mate van sociale cohesie. Je kunt onderzoeken of er een verband bestaat tussen de omvang van de criminaliteit en de mate van sociale cohesie in wijken.

2p **23** Geef twee indicatoren van de mate van sociale cohesie in wijken.

Om de veiligheid te vergroten, nemen bestuurders allerlei maatregelen zoals het inzetten van een wijkagent. Bestuurders willen weten of dit een effectieve maatregel is.

Onderzoekers stellen de volgende hypothese op: het inzetten van een wijkagent verkleint de kans op vernieling, inbraak en beroving op straat in de wijk.

Onderzoekers maken een experimentele onderzoeksopzet.

4p **24** Beschrijf deze onderzoeksopzet.

Opgave 3 Sociaal wetenschappelijk onderzoek

tekst 8

Jongeren worden agressief van tv-geweld

In Amerika vertoont de televisie op prime time gemiddeld drie tot vijf geweldsdaden per uur.

5 Jongeren die rond hun veertiende meer dan één uur per dag televisiekijken, gedragen zich een paar jaar later agressiever dan leeftijdgenoten die minder kijken. Dat blijkt uit een
10 Amerikaans onderzoek dat onlangs is gepubliceerd in het gezaghebbende Amerikaanse tijdschrift Science. Het is het zoveelste onderzoek over het verband tussen tv-geweld en 'echt' geweld.
15 Maar dit onderzoek is uniek. Niet alleen zijn 707 personen maar liefst zeventien jaar lang gevolgd (bij het begin van het onderzoek waren ze allemaal onder de

20 tien jaar), het is ook voor het eerst dat er op dit gebied uitkomsten zijn over jongeren. Eerdere onderzoeken gingen altijd over kleine kinderen. Het effect van veel televisie kijken blijkt groot. Van degenen die op veertienjarige leeftijd minder dan een uur tv per
25 dag keken, pleegde bijna zes procent gewelddaden tussen hun zestiende en 22ste. Maar van de veertienjarigen die meer dan drie uur per dag keken, pleegde meer dan een kwart geweld-
30 daden. Bij de groep kijkers die een tot drie uur per dag keek, ligt het percentage op achttien. Bij meisjes is het verband minder duidelijk dan bij jongens. Tenminste, bij pubers.

bron: naar NRC Handelsblad Weekkrant, 2 april 2003

Opgave 4 De Europese Unie

Bij deze opgave horen de teksten 9 tot en met 11 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Van 4 tot en met 7 juni 2009 vonden er in de lidstaten van de Europese Unie verkiezingen plaats voor het Europees Parlement. In de media was voorafgaand aan deze verkiezingen de nodige aandacht voor Europa. In het themanummer van *Maatschappij & Politiek* over de Europese verkiezingen verscheen een artikel van oud-Europarlementariër Gijs de Vries (tekst 9).

Lees tekst 9.

De Vries vindt dat de Europese burgers nog geen volwaardige invloed kunnen uitoefenen op het politieke proces van Europese besluitvorming (regels 7-10). Er wordt in dit geval bedoeld op het democratisch tekort.

- 2p **25** Welke veranderingen in de beslissingsbevoegdheden van het Europees Parlement zouden moeten worden doorgevoerd om de EU democratischer te maken? Beschrijf er twee.

De Vries noemt een aantal 'publieke goederen' zoals welvaart (regels 15-16). Het bevorderen van welvaart is één van de doelen van de Europese integratie. Politieke stromingen verschillen in hun visies op de rol van de overheid bij het bevorderen van welvaart.

- 6p **26** Beschrijf de kenmerkende verschillen in de visie op de rol van de overheid ten aanzien van het bevorderen van welvaart tussen de volgende politieke stromingen: het liberalisme, de sociaaldemocratie en het ecologisme. Vermeld daarbij de rol of taak van de Europese Unie.

De Vries maakt zich zorgen over de legitimiteit van de Europese Unie en op termijn ook over de legitimiteit van de nationale staat.

- 2p **27** Leg met behulp van tekst 9 uit wat zijn zorg over de legitimiteit van de Europese Unie inhoudt. Vermeld in je antwoord de betekenis van het begrip legitimiteit.

Tot grote teleurstelling en verrassing van veel nationale en Europese politici werd in 2005 het 'Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa' door de Nederlandse kiezer in een referendum afgewezen. 61,6 procent van de kiezers stemde tegen instemming met de 'Europese Grondwet' door Nederland. In de Tweede Kamer was een kleine minderheid (23 Kamerleden) tegen de 'Europese Grondwet'. Blijkbaar was de Tweede Kamer ten aanzien van de 'Europese Grondwet' minder representatief.

- 2p **28** Geef twee verklaringen voor het gebrek aan representativiteit van de Tweede Kamer over het onderwerp de Europese integratie.

Lees tekst 10.

Hoewel de Europese Unie geen staat is, voldoet ze wel aan een aantal kenmerken van een democratische rechtsstaat. Deze kenmerken voorkomen dat burgers – of in dit geval een bedrijf (Intel) – slachtoffer kunnen worden van de willekeur van Europese instellingen.

- 4p **29** Noem twee kenmerken van de democratische rechtsstaat die ook gelden in de Europese Unie. Licht elk kenmerk toe met een verwijzing naar het functioneren van Europese instellingen.

Maak gebruik van tekst 10.

Ambtenaren zijn actief in verschillende fasen van het proces van de politieke besluitvorming. Eén van de modellen om het proces van politieke besluitvorming te beschrijven, is het systeemmodel.

- 3p **30** Noem twee fasen van het systeemmodel van de politieke besluitvorming waarin Europese ambtenaren een rol spelen.
Leg aan de hand van de tekst uit op welke wijze die ambtenaren actief kunnen zijn in de genoemde fasen.

Lees tekst 11.

Rond de visserij van de EU-lidstaten is sprake van een prisoner's dilemma.

- 2p **31** Leg uit dat de Europese Unie kan bijdragen aan een oplossing van het prisoner's dilemma rond de visserij.

Opgave 4 De Europese Unie

---

tekst 9

Pleidooi voor Europa

Eén cruciale les heeft Europa de afgelopen zestig jaar niet geleerd. De les dat de Europese Unie niet buiten haar burgers om kan worden gebouwd. Al te lang hebben politici de Europese integratie afgeschilderd als een economische en technische operatie, in plaats van een politiek proces, waarop burgers volwaardige invloed moeten kunnen uitoefenen.
In Brussel gaat het echter om macht. Noodzakelijke, gezamenlijk uit te oefenen macht, want onze nationale

15 staten zijn niet langer in staat de belangrijkste publieke goederen – veiligheid, welvaart, gezondheid, recht – zonder hechte samenwerking te waarborgen. De nationale staat in Europa kan niet langer zonder de Europese
20 Unie. Toch blijven nationale politici doen alsof de Europese Unie wel zonder Europese burgers kan. Deze kortzichtigheid vormt de achilleshiel van de Europese Unie. Zij ondermijnt op
25 termijn ook de legitimiteit van de nationale staat.

bron: Gijs de Vries in Maatschappij & Politiek, mei 2009

Gijs de Vries was in 1989 lijsttrekker van de VVD voor het Europees Parlement; in 1994 was hij fractievoorzitter van de Liberalen van het Europees Parlement. In 2002 en 2003 was hij vertegenwoordiger van de Nederlandse Regering in de Europese Conventie voor de opstelling van een Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa. Gijs de Vries was van maart 2004 tot maart 2007 EU-coördinator voor terrorismebestrijding.

tekst 10

14 mei 2009

Recordboete Intel terecht besluit

Eurocommissaris Kroes heeft
5 computerchip-fabrikant Intel een
recordboete van ruim een miljard euro
opgelegd vanwege misbruik van zijn
dominante marktpositie.

De Consumentenbond heeft in 2006 via
10 de Europese koepel van consumenten-
organisaties (BEUC) aangedrongen op
een grootscheeps onderzoek. De bond
ziet de boete dan ook als een terecht
besluit.

De Europese Commissie oordeelt dat
15 Intel tussen 2002 en 2007 grote
kortingen heeft gegeven aan computer

fabrikanten, als die beloofden niet in
zee te gaan met concurrent AMD.
20 Consumenten werden daarmee
benadeeld omdat prijzen kunstmatig
hoog bleven en omdat zij niet konden
kiezen voor alternatieve producten.

Collectieve schadevergoeding

25 De Consumentenbond pleit er al ge-
ruime tijd voor dat in dit soort situaties
gedupeerde consumenten worden
gecompenseerd. Tot op heden is er
echter geen regeling voor het eisen van
collectieve vergoeding. De bond maakt
30 zich zowel op nationaal als op Euro-
pees niveau sterk voor een wettelijke
regeling.

bron: www.consumentenbond.nl (geraadpleegd op 20 juni 2009)

tekst 11

Europarlementariër Bas Belder komt op voor vissers

“Als Brussel de vissers opnieuw
beperkende maatregelen wil opleggen,
moet Nederland gaan voor het motto:
5 ‘Andere landen eerst’. De Nederlandse
vissers hebben de afgelopen jaren
meer dan gemiddeld bijgedragen aan
de verduurzaming van de visserij, met

name wat betreft de inkrimping van de
vloot. Dat was goed, maar daarom zijn
10 nu vooral de andere landen aan zet.”
Dat zei Europarlementariër Bas Belder
(ChristenUnie SGP) vrijdag 15 mei
tijdens een verkiezingsbijeenkomst op
Urk.

*bron: www.basbelder.eu (site van CU/SGP voor Europese verkiezingen),
15 mei 2009 (geraadpleegd op 23 mei 2009)*